

Nr 225.

Av herr **Lindhagen**, om förbud i vissa fall för tobaksrökning i ämbetsverk och vid sammankomster av publik natur m. m.

Med den materiella kulturens uppblomstring sätts också fröen till dess undergång. Detta är naturens lag och historiens vittnesbörd. Tobaksrökningen är en sådan dekadansföreteelse. Den har inget förnuftigt ändamål. Det är blott en vana, som blivit en ovana, vilken icke kan uppgivas. Folkhälsan äventyras, generationernas livsduglighet angripes, trevnaden i samvaron förminskas och pengar, som borde tjäna produktiva värden, kastas bort.

Vid riksdagen 1929 påkallades av mig åtgärder från det allmännas sida mot missbruk bland annat av tobak. Tillfälliga utskottet förordade en vidgad upplysnings- och undervisningsverksamhet. Detta bifölls av riksdagen med tillägg, på yrkande av Israel Holmgren, att denna verksamhet skulle befatta sig med de skadliga verkningarna av tobak.

I motionen hade också begärts »övervägande och åtgärder för återupplivande av den forna upplysta folkseden att vid offentliga överläggningar och andra sammankomster av publik natur tobaksrökning ej må tillåtas». Denna punkt i motionen förbigicks alldeles av utskottet. Kanske fruktade utskottet att ej vinna majoritet för ett tillstyrkande, men blygdes att gå emot yrkandet?

Utskottets ordförande betonade i kammaren, att några lagstiftningsåtgärder hade utskottet icke velat vara med om. Utskottet föreslog endast, sade han, att man bör försöka genom upplysning och uppfostran förmå ungdomen att avstå från missbruket. Undervisningen i skolorna vore viktig. Skolöverstyrelsens handbok om rusdrycker samt kaffe och tobak vore synnerligen knapphändig i fråga om tobaken och kaffet. Det behövdes en utvidgning av detta kapitel såsom medicinalstyrelsen framhållit.

Man kan väl dock medgiva, att allt detta bara blir spegelfäkteri och icke kan vara uttryck för någon allvarlig reformvilja. Riksdagen 1909 förordade, såvitt ungdomsrökningen angick, lagstiftningsåtgärder efter utländska förebilder. Varför passar detta icke alls 1929 års riksdag? Är det ett uttryck för den senare riksdagens större dådkraft eller dess insomnande i en politiskt maktlös tid?

Den nyparlamentariska iveren att hänvisa karaktärsdaning till skolorna och låta den vuxna generationen vara ifred, är också ett dekadansens tidstecken. De unga äro icke lagda för sådana förmaningar. Dessa gå in genom det ena och ut genom det andra örat. De kanske lika mycket uppväcka nyfikenhet på den förbjudna frukten. Ungdomen läser för övrigt icke skolöverstyrelsens handbok, den må göras hur vidlyftig som helst. Ingen läser den. Vad undervisningen i ämnet beträffar skulle det vara av ett särdeles stort intresse att få övervara

en sådan undervisning av de mestadels rökande lärarna. Man kan för övrigt icke heller vänta något intresse från departementen för riksdagsskrivelsen, då de till större delen äro besatta med rökare. Riksdagens skrivelse 1912, tillkommen också på mitt initiativ, rann fullständigt ut i sanden. Fjolårets skrivelse kommer att göra det om möjligt ännu grundligare, ty bakom den senare står hotfullt statens tobaksmonopol och folkets tilltagande inväxt i nikotinbruket.

Utskottets ordförande konstaterade förra året, att ungdomens tobaksrökning tilltagit trots skolöverstyrelsens handbok. Den har väl snarare ökat än minskats även bland de vuxna. Nu har också tillkommit nästan såsom en farsot kvinnornas tobaksrökning. Äldre kvinnor, mest från överklassen, började och så följa de yngre exemplet. Det är synd om alla dessa små vippor och blivande mödrar med cigarretten i mun, mötande kavaljerens tjänstvilliga tändsticka. De måste visa sig mondäna och »följa med sin tid». Och mången känner ej till det förhållandet, att en man instinktivt gifter sig hellre med en flicka som säger nej vid ett sådant tillfälle än med ett mähä.

Det är sålunda först och sist den vuxna befolkningen, på vilken ansvaret vilar. Såsom de gamla sjunga, kvittra de unga.

Här behöves någon mera handgriplig upplysningsverksamhet. Det kan icke vara frågan om att ingripa obehörigt i någons vanor, vilka var och en får själv stå för. Däremot är särdeles befogat och påkallat att skydda icke-rökare från andras rökning. Även för detta fall bör en *begränsning göras i rökningsförbudet till sådana sammanträffanden, där även icke-rökare ha skyldighet eller eget intresse av att infinna sig.*

Detta är ock en gammal rättsuppfattning, som icke behöver uppväckas utan skyddas emot ett hotande förfall. Det var ej särdeles länge sedan oskriven lag, att vid sammankomster för överläggningar såväl officiella som enskilda rökning icke kunde ifrågakomma. Även på restaurangerna, åtminstone i de större och mera besökta, var rökning avlyst vid middagstiderna.

Dessa goda seder hålla nu på att undergrävas av den så kallade tidsandan.

I riksdagen exempelvis är det ännu självfallet, att det ej rökes i sessionssalarna och ej heller vid utskottssammanträden. Däremot tillåtes det vid sammanträden med avdelningar av utskotten, statsutskottets avdelningar lära bolma betydligt. Numera finnes icke något rökfritt ställe i matsalar, sällskapsrum och studielokaler m. fl. platser för gemensamt sammanträffande. I den nya partilokalen med sin magnifika inredning har det ansetts självfallet, att bland stolraderna insatts en myckenhet småbord, vart och ett försett med tändsticksställ. Dessas betjänande synes vara bordens huvudsakliga uppgift och mindre den praktiska möjlighet de bereda att kunna lägga ifrån sig medhavda böcker eller dokument.

Under mitt ledamotskap av andra kammaren vann jag gehör för att på sistone de tre små sällskapsrummen invid postvaktmästarens tambur fridlystes från rökning. Men sedan jag överflyttat till första kammaren, har denna frid-

lysning åter kommit ur bruk. År 1930 har socialdemokratiska riksdagsgruppen vid sitt första sammanträde på mitt förslag såsom det föreföll mig med våldsam majoritet beslutat att vid gruppens sammanträden rökning icke skall få ifrågakomma. Vid gruppens sammanträden i partisalen komma således de många tändsticksställan att verka forntida minnesmärken. De böra ögonblickligen plockas bort för att ej inlocka andra partiers medlemmar i obehöriga frestelser. För övrigt skall jag ingå till de övriga partierna med inbjudan att följa socialdemokraternas exempel.

I ämbetsverken regleras rökningen genom bruk eller positiva föreskrifter. Sannolikt är den iakttagna ordningen växlande. För Stockholms rådhus gälla ganska stränga föreskrifter. När emellertid förmyndarkammarens sessionssal upplåtits till arbetsdomstolens sessioner, fann jag nyligen vid ett besök i salen omedelbart efter en sådan session, att den förra var fylld med tobaksrök. Detta kunde ej gå för sig och jag hoppas att rättelse skett.

Det är numera nog ganska vanligt, att ämbetsmän röka i sina arbetsrum, över vilka de ensamma förfoga. Detta bör ju kunna tillåtas, då ingen annan kan få olägenheter därav. Emellertid må det erinras, att rummets ljusare ytor i tak och väggar bliva nedrökta och måste oftare renoveras än om rökning ej förekommit.

I det enskilda livet har tobaksrökningen utsikter att snabbare utbreda sig. Vid bolagsstämmor, föreningssammanträden och folkmöten inomhus rökes det oftast betydligt. Man bör icke töva att även på dessa områden ingripa till allmänhetens och kulturens skydd. I de flesta fall kan knappast ordning åstadkommas annat än genom legala föreskrifter, meddelade i administrativ väg eller i mån av behov genom lag. Det finnes ju många författningar, som förbjuda buller, förargelseväckande beteende samt mycken annan ovarsamhet mot nästan. Ett skydd mot andras tobaksbruk synes vara lika befogat.

Partimöten bruka vara bland det rökigaste som finnes. År 1929 hölls emellertid den socialdemokratiska landskongressen i konserthusets stora sal i huvudstaden, där rökning icke är tillåten. Det visade sig gå utsökt för sig, välbefinnandet av den nya ordningen var allmänt, och även diskussioner och beslut syntes mig fördelaktigt taga intryck av den rena luften.

Kommunerna böra ju anlägga enahanda synpunkter på sina lokaler, och kommer ej någon allmän författning till stånd, såsom sist ifrågasatts, taga kommunerna säkerligen föredöme av statens ingripande. Även där kan för övrigt motioneras. Behovet är lika stort. Karakteristiskt för den nya tidens skuggsidor var, att i möbleringen åt nämnderna — åtminstone fastighetsnämnden — uti Stockholms nya stadshus ingick cigarrkoppar av någon stenart. De uppställdes på sessionsbordet i en lång slaglinje. Nu finnas de ej längre på fastighetsnämndens bord.

Man skulle kunna ifrågasätta, att en fristad för icke rökare inreddes även till hotell-, restaurang- och kafélokaler. Detta bör dock enligt min mening ej ifrågasättas av tre skäl. För det första ha de, som ogärna fördraga tobaksrökning eller i princip ogilla densamma, ej skyldighet eller intresse att in-

finna sig på dylika lokaler. För det andra är det ej meningen att hindra rökarna att hängiva sig åt sina invanda njutningar, vilket skulle för dem innebära ett lidande.

För det tredje och framför allt skulle därigenom dessa enskilda företag och deras personals ekonomi äventyras. Vad som synes mig mest tala emot en myckenhet sociala restriktioner är att de hänsynslöst gå ut över oskyldiga personers försörjningsmöjligheter. Detta bör aldrig få ske, åtminstone ej utan fullgott vederlag. Jag tror nu att de ovan av mig föreslagna begränsade restriktionerna ej skola ekonomiskt skada cigarrhandlandena. Rökarna, som ej vidare få njuta sitt rökverk i vissa samlingslokaler, komma förmodligen att taga skadan igen genom att sedan röka så mycket ivrigare på de otaliga tillåtna ställena.

I järnvägar och spårvagnar har redan hänsyn tagits för upprätthållande av de gamla tidernas hänsyn. Statens järnvägar synas dela lika utrymmen mellan rökare och icke rökare, i salongsvagnar ibland till och med större åt de senare, under det privatbanorna ofta reservera ett avsevärt mindre utrymme åt icke rökare än åt rökare.

På senare tider ha emellertid i sovkupeér uppsatts plakat, däri med stor stil tillkännagives, att rökning är tillåten, varefter med liten stil tillägges såsom en förutsättning att alla passagerarna tillåta det. Sovkupeérerna böra vara absolut rökfria. Nu lägger man på enskild passagerare obehaget att visa sig ogin, om han ej medger en begärd rökning. Jag var nyligen utsatt för ett dylikt obehag. Min reskamrat i en sovkupeé såg den stora stilen »rökning tillåten» och tände sitt rökverk. Jag fäste milt hans uppmärksamhet på vad som stod under med liten stil och att jag ej var benägen tillåta rökning. Han svarade med ett spetskt »tack» samt ställde sig i dörren och bolmade så att röken spridde sig även in i sovkupeén.

Familjen är också en samfällighet, och rökfria hem böra vara ett önskemål. Detta måste dock i vår tid överlämnas åt den privata omtanken och kvinnornas bemödanden.

Genom sådana åtgärder från statsmaktens sida, som ovan ifrågasatts, väckes eftertanke vida mer än genom den uteblivna läsningen av skolöverstyrelsens handbok. Efterföljd och hänsyn bör växa upp ur dylika förebilder.

Må man också besinna att särskilt i vårt klimat katarrer i strupe, hals och näsa äro folksjukdomar. Läkarna, till och med de rökande, plåga ju i sådana fall tillråda att undvika rökiga lokaler. Detsamma gäller för influensan. Det kan icke vara rätt, att personer som av plikt eller för bevakande av intressen måste besöka församlingar av olika slag, utsättas för dylika risker. En mängd insjuknanden och farsoters spridande — jag vet det även av egen erfarenhet — äro en följd av dylik hänsynslöshet.

Det hemställes alltså,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av:

1) förbud med skäliga undantag mot tobaksrökning inom statens ämbetsverk, styrelser och inrättningar;

2) åtgärder i syfte att förekomma tobaksrökning även annorstädes vid överläggningar och sammankomster av publik natur, samt, i den mån riksdagens medverkan erfordras, framläggande av förslag därom; och

3) ovillkorligt förbud för tobaksrökning i statsjärnvägarnas sovkupéer.

Stockholm den 31 januari 1930.

Carl Lindhagen.
